

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Recensie: Surroundings

Auteur: Sanne van den Brink

Verschenen in *Skript Historisch Tijdschrift*, jaargang 44.2, 86-88.

© 2022 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

ISSN 0165-7518

Skript Historisch Tijdschrift is een wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

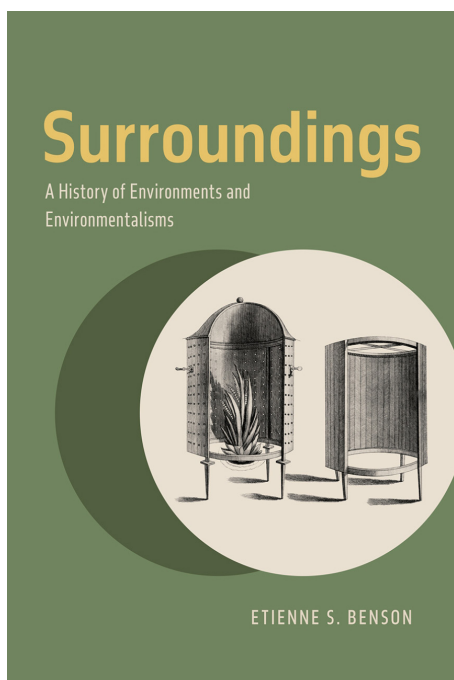
SURROUNDINGS

Aandacht voor het milieu is niet meer uit de huidige samenleving weg te denken. Maar wanneer ontstond deze interesse in onze leefomgeving? En hoe zijn onze ideeën over het milieu in de loop der tijd veranderd? Wetenschapshistoricus Etienne S. Benson, professor aan de Universiteit van Pennsylvania, tracht met zijn nieuwe publicatie *Surroundings* (2020) het concept *environment* in historisch perspectief te plaatsen. Aan de hand van een indrukwekkend literatuuronderzoek en een uitgebreide selectie aan casestudies, uiteenlopend van de interesses van achttiende-eeuwse naturalisten tot de acties van hedendaagse klimaatactivisten, traceert hij op welke manieren individuen, groepen en disciplines bewust omgingen met hun eigen leefomgeving. Zijn onderzoek resulteert in een imponerend werk, dat niet alleen laat zien dat het milieu als idee meermaals opnieuw werd uitgevonden voor nieuwe disciplinaire doeleinden, maar ook hoe een aantal toonaangevende wetenschappers de verhouding tussen de mens en diens omgeving ingrijpend hebben beïnvloed.

Benson bouwt met *Surroundings* voort op de uitgebreide historiografie over milieugeschiedenis, die sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw op exponentiële wijze is gegroeid. Tegelijkertijd draagt de publicatie bij aan de ontwikkelingen binnen het veld van de ideeëngeschiedenis. Deze twee disciplines worden pas de afgelopen decennia met elkaar ver-

bonden en hebben geleid tot het ontstaan van een nieuwe stroming binnen de historiografie over het milieu. Waar historici hun verhaal eerder richtten op de periode vanaf de jaren vijftig tot het heden, plaatst Benson de oorsprong van het concept al in de late achttiende eeuw. Zo keken Franse naturalisten bewust naar hun leefomgeving om nieuwe kennis over de natuur te vergaren, planten diersoorten te classificeren en natuurhistorische musea te vullen. Hoewel het concept *environment* (of het Franse equivalent) destijds nog niet letterlijk gebruikt werd, probeert Benson het milieubewustzijn ook terug te vinden in momenten waarop mensen hun omgeving aan de hand van andere woorden beschreven. De aandacht voor de veranderende aard van het concept is een van de sterkste punten in Bensons betoog. De geschiedenis van het milieu blijkt veel dynamischer en complexer te zijn dan eerder werd aangenomen.

De zes hoofdstukken beslaan ieder een ontwikkeling binnen een wetenschappelijke discipline, waaronder biologie, geneeskunde en sociologie, waarmee Benson op chronologische wijze de intellectuele ontwikkeling van de ideeën rondom het milieu analyseert. Hij maakt hiermee duidelijk hoe er binnen deze stromingen verschillende concepten gebruikt werden om steeds hetzelfde onderzoeksterrein, de leefomgeving, te beschrijven. Zo komen termen als *milieu*, *environment* en *ecosysteem* aan bod. Het

Etienne S. Benson, *Surroundings: A History of Environments and Environmentalisms* (Chicago en Londen 2020), 278 pp., €33, ISBN: 9780226706290

concept is zeer veerkrachtig geweest en is toepasbaar op verschillende contexten van zowel tijd als discipline. Interessant is dat de auteur nergens in zijn betoog een persoonlijke definitie van de term geeft, maar zich enkel richt op de betekenissen die het concept tot dusverre heeft gehad en nog kan krijgen. Deze veelvoudigheid van betekenissen vormt dan ook de kern van zijn analyse.

Naast deze aandacht voor de dynamiek van het concept, ligt er ook een belangrijke focus op invloedrijke individuen binnen de besproken disciplines, die aan de hand van hun vernieuwende visies veranderingen hebben teweeggebracht in de manieren waarop de mens zich tot het milieu verhoudt. Zo beschrijft Benson in hoofdstuk vier hoe geoloog Vladimir Vernadsky, dankzij zijn oorlogsgerelateerde onderzoek naar mineralen, bijdroeg aan de kennis over de biosfeer. Zijn ideeën over de menselijke leefomgeving waren radicaal anders dan de manieren waarop de arts Hippocrates over het milieu nadenkt, wat in hoofdstuk twee aan de orde komt. Benson gaat daarnaast in op het werk van de collega's en opvolgers van de wetenschappers, die de ideeën van deze autoriteiten probeerden te bevestigen, uit te breiden of juist te weerleggen. Deze nadruk op individuen maakt Bensons betoog niet minder overtuigend. Het draagt juist bij aan het verkrijgen van een beter begrip van een van de interessantste onderwerpen van de analyse, namelijk hoe en in welke mate disciplines gangbaar lij-

kende ideeën kunnen beïnvloeden en vervormen. Wel zorgt deze episodische benadering in *Surroundings* soms voor een oppervlakkige analyse van de langdurige ontwikkelingen die beschreven worden, waardoor bevraagd kan worden of Benson zich niet beter op een kortere tijdsperiode had kunnen richten.

Zoals Benson in zijn laatste hoofdstuk en conclusie aangeeft, maken we ook in het licht van de huidige klimaatcrisis op verschillende manieren gebruik van de term environment. Zo ontstond er tijdens de Conferentie van Parijs in 2015 een groep kunstenaars, genaamd het *Aerocene*, die zijn projecten baseerden op een visie van een wereld waarin alle mobiliteit wordt aangedreven door wind en zonlicht. Ook tijdens de protesten rondom de Dakota Access Pipeline, die sinds 2016 plaatsvinden, wordt het idee van de menselijke leefomgeving anders ingevuld. De activisten bestempelen hun manifestaties als milieu-gerelateerd door te betogen dat de milieurisico's van de pijnlijke oneerlijk verdeeld zijn. Daarnaast zetten ze massale burgerlijke ongehoorzaamheid in als protesttechniek en gebruiken ze milieuwetten uit de twintigste eeuw.

Met deze hedendaagse relevantie functioneert *Surroundings* niet alleen als een analyse van het verleden, maar ook als blik naar de toekomst. Duidelijk is dat er door de snelopende hedendaagse ontwikkelingen in de bescherming van het milieu nieuwe definities van het concept environment zullen ontstaan. Zoals Benson overtuigend betoogt, kan het verleden als leidraad dienen om deze ont-

wikkeling te begrijpen. Hoewel het werk op sommige vlakken diepgang mist, zorgt het enorme terrein dat *Surroundings* beslaat voor een interessant overzichtswerk over de dynamische aard van het milieu. Het resulteert in een analyse die niet alleen relevant is voor historici. Ook academici van andere disciplines, waaronder sociologen, biologen en politicologen, zouden dit werk moeten lezen voordat ze zich richten op milieu-gerelateerd onderzoek.

Sanne van den Brink is een student van de onderzoeksmaster geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, met als specialisatie de geschiedenis van internationale betrekkingen en milieugeschiedenis. Ze is redacteur bij *Skript Historisch Tijdschrift*.